

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport för geotextilier

Titel: Marknadskontroll av byggprodukter
Utgivare: Boverket, juli
Diarienummer: 1216/2021

Rapporten finns i pdf-format på Boverkets webbplats: www.boverket.se
Alternativa format kan beställas från Boverket.
E-post: publikationsservice@boverket.se
Telefon: 0455-35 30 00
Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

Förord

Boverket är ansvarig myndighet för marknadskontroll av byggprodukter som tillhandahålls på den svenska marknaden. Syftet med Boverkets marknadskontroll är att säkerställa att produkter som tillhandahålls på den inre marknaden uppfyller lagstiftningens krav och inte utgör en risk för människors hälsa och säkerhet.

Denna rapport avslutar Boverkets marknadskontrollprojekt avseende geotextilier. Projektet har omfattat dokumentationskontroll av geotextilier som finns på den svenska marknaden.

Slutrapporten är sammanställd av jurist Elin Mattsson i samarbete med jurist Justina Bacinska på enheten för Tillsyn.

Karlskrona juli 2022

Peter Fransson
avdelningschef

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Bakgrund	6
Inledning	6
Byggproduktförordningens krav	7
Dokumentationskontroll.....	8
Resultat av dokumentationskontroll	8
Samverkansarbete	10
Internationell samverkan	10
Nationell samverkan	10
Slutsatser	11

Sammanfattning

Boverkets marknadskontroll syftar till att säkerställa att produkter som tillhandahålls på den svenska marknaden uppfyller gällande krav i lagstiftningen, såväl europeisk som nationell. Boverket har därför under perioden maj 2021 – juli 2022 bedrivit marknadskontroll av geotextilier som tillhandahålls i Sverige.

Detta projekt har enbart omfattat dokumentationskontroll, och inga produkter har därför provats. Dokumentationskontroll syftar till att granska att produkter som tillhandahålls på marknaden har erforderlig och korrekt dokumentation. Inom ramen för detta projekt kontrollerades totalt 13 aktörer, varav 6 tillverkare och 7 distributörer.

Samtliga kontrollerade aktörer hade smärre avvikelser i dokumentationen. Efter detta projekts slutförande är samtliga brister korrigerade.

Boverkets slutsats är att det finns en relativt hög grad av regelefterlevnad inom detta produktområde. Boverket kunde konstatera att samtliga produkter var försedda med såväl prestandadeklaration som CE-märkning. Endast ett fåtal av dessa hade smärre brister. I de fall där berörd tillverkare fanns i ett annat EU-land skickades ärendet vidare till behörig myndighet i det land där tillverkaren hade sitt säte för vidare handläggning. Mot bakgrund av genomförda kontroller och resultatet av kontakterna med de berörda aktörerna finner Boverket att projektet kan avslutas.

Denna rapport avslutar härmed Boverkets marknadskontroll avseende geotextilier.

Bakgrund

Inledning

Boverket är ansvarig marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av förordning (EU) nr 305/2011, nedan kallad byggproduktförordningen¹.

Boverket fick under hösten 2020 indikationer från den norska marknadskontrollmyndigheten, *Direktoratet för Byggkvalitet*, om en bristande regel efterlevnad inom branschen för geotextilier. De norska kollegorna ämnade att inleda en kontroll av produktområdet, och med hänsyn till ländernas gemensamma marknad inledde även Boverket därför en marknadskontroll av geotextilier.

Under mars 2021 – juli 2022 utförde Boverket marknadskontroll av geotextilier som tillhandahölls på den svenska marknaden. Marknadskontrollen bestod av en dokumentationskontroll med fokus på byggproduktförordningens krav på produktdokumentation.

Byggprodukter som omfattas av harmoniserade standarder ska ha en prestandadeklaration och vara CE-märkta för att få tillhandahållas på den inre marknaden.

Prestandadeklarationen och CE-märkningen innehåller information med avgörande betydelse för byggherrens val av produkter som ska ingå i ett byggnadsverk. Det är därför viktigt att produkternas egenskaper bedöms och redovisas korrekt. Korrekt redovisade egenskaper hjälper byggherren att välja lämpliga produkter för att säkerställa att det färdiga byggnadsverket uppfyller de tekniska egenskapskraven i det nationella byggregelverket.

Marknadskontrollen har gett Boverket en möjlighet att informera aktörer om gällande krav på den svenska marknaden. Kontrollens grundsyfte har varit att säkerställa att aktörerna följer gällande krav. Resultatet av marknadskontrollen redovisas i denna rapport.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG.

Byggproduktförordningens krav

Kravet på prestandadeklaration och CE-märkning av byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard gäller från den 1 juli 2013 då byggproduktförordningen blev tillämplig fullt ut.

Artikel 8.3 byggproduktförordningen anger att CE-märkningen ska vara den enda märkning som styrker byggprodukts överensstämmelse med angivna prestanda i förhållande till de väsentliga egenskaper som omfattas av den harmoniserade standarden eller av den europeiska tekniska bedömningen. Detta innebär att medlemsstater inte får införa några andra hänvisningar än CE-märkningen. De ska även återkalla samtliga hänvisningar i nationella bestämmelser om andra märkningar som styrker överensstämmelse med angivna prestanda i förhållande till de väsentliga egenskaper som anges i den harmoniserade standarden.

Aktuella harmoniserade standarder

Boverket har utfört kontrollen utifrån produkter som täcks av någon av följande tre harmoniserade standarder: SS-EN 13251:2016, SS-EN 13252:2016 eller SS-EN 13256:2016.

System för fortlöpande kontroll och bedömning av prestanda

Geotextilier kan omfattas av olika system för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda. De olika systemen anger ansvarsfördelningen mellan tillverkaren och ett anmält organ vad gäller tillverkningskontrollen. För ovannämnda standarder gäller system 2+ eller 4. Vilket system som är tillämpligt för respektive avsedd användning beslutas av EU-kommissionen och återges i respektive standards ZA-bilaga.

De olika systemen beskrivs i byggproduktförordningens bilaga V och innebär i korthet följande:

- System 2+ innebär bland annat att tillverkaren ska utföra en bedömning av byggprodukts prestanda (utifrån provning, inklusive stickprov, beräkning, tabellerade värden eller beskrivande dokumentation av produkten), tillverkningskontroll i fabrik, samt provning av stickprov som tagits av tillverkaren i tillverkningsanläggningen enligt fastställd provningsplan. Tillverkaren ska dessutom vända sig till ett anmält organ för att få ett intyg² om överensstämmelse för tillverkarens tillverkningskontroll (certifiering).
- System 4 innebär att tillverkaren själv ansvarar för att genomföra en bedömning av byggprodukts prestanda på grundval av provning, beräkning, tabellerade värden eller beskrivande dokumentation av produkten samt utföra tillverkningskontroll i fabrik.

² Ofta används benämningen ”certifikat” i stället för ”intyg”.

Dokumentationskontroll

Urval för kontroll

Arbetet inleddes med identifiering av aktörer på den svenska marknaden. Ett informationsbrev om gällande regler och den kommande kontrollen skickades till samtliga identifierade aktörer. Boverket noterade tidigt att den svenska marknaden av geotextilier har ett begränsat antal aktörer och produkter. Urval av aktörer för kontroll fokuserade därför på att få ett så varierat utbud av produkttyper som möjligt.

Projektet innefattade dokumentationskontroll av produkter från 13 aktörer, som vid tidpunkten för kontroll tillhandahöll geotextilier på den svenska marknaden. Bland de kontrollerade aktörerna fanns sex tillverkare och sju distributörer.

Resultat av dokumentationskontroll

Boverket begärde in prestandadeklaration, CE-märkning samt bruksanvisningar och eventuella säkerhetsföreskrifter från samtliga aktörer.

Den inkomna dokumentationen granskades med utgångspunkt i de krav som ställs i byggproduktförordningen, den tillämpliga standarden samt i Boverkets föreskrifter.

Boverket kunde tidigt konstatera att det fanns en relativt hög grad av regel efterlevnad inom detta produktområde. Samtliga aktörer kunde redovisa prestandadeklarationer och CE-märkningar. Förekommande brister i dokumentationen beskrivs nedan under respektive rubrik.

Prestandadeklaration

Boverket kunde konstatera att ett flertal prestandadeklarationer var upprättade med beaktande av byggproduktförordningens krav och innehöll därför endast smärre formaliafel.

Ett flertal prestandadeklarationer som Boverket fick ta del av var på engelska. Enligt gällande krav³ ska vissa dokument som tillhandahålls användare, däribland prestandadeklarationer, vara skrivna på svenska för byggprodukter som tillhandahålls här i landet.

Ett vanligt förekommande fel var omnämmandet av flera harmoniserade standarder i en och samma prestandadeklaration. Byggproduktförordningen tillåter enbart en harmoniserad standard per produkttyp. Definitionen av en produkttyp ges i artikel 2.9 byggproduktförordningen och medför att en produkttyp avser en uppsättning representativa värden eller

³ 2 § Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2013:7) om språkrav för prestandadeklarationer och vissa andra handlingar om byggprodukter.

klasser för prestanda i förhållande till de väsentliga egenskaperna hos en byggprodukt, som tillverkats i en specifik tillverkningsprocess med användning av en given kombination av råmaterial eller andra delar. Detta innebär att enbart en harmoniserad standard kan tillämpas per produkttyp, även om produkttypen är sådan att den kan ha avsedd användning i linje med flera olika harmoniserade standarder.

CE-märkning

Samtliga aktörer kunde redovisa en bild eller kopia av produkternas CE-märkning. I ett par fall saknade CE-märkningen fullständig information om samtliga i prestandadeklarationen deklarerade väsentliga egenskaper, vilket är ett krav enligt byggproduktförordningen artikel 9. Boverket noterade dock att ett flertal aktörer agerade i egenskap av distributörer på den svenska marknaden, vilket innebär de varken kan eller får korrigera den typen av brister. I de fall där berörd tillverkare fanns i ett annat EU-land skickades ärendet därför vidare till behörig myndighet i det landet där tillverkaren hade sitt säte för vidare handläggning.

Parallella märkningar

Boverket observerade tidigt att vissa produkter försetts med märkningen "NorGeoSpec 2012" på såväl prestandadeklaration som CE-märkning. Märkningen är ett frivilligt nordiskt system för certifiering och specificering av geotextilier och avser att styrka produktens lämplighet för användning i byggnadsverk. Sådana märkningar får inte förekomma på produkternas dokumentation. Artikel 8.3 byggproduktförordningen anger att CE-märkningen ska vara den enda märkning som styrker byggproduktens överensstämmelse med angivna prestanda i förhållande till de väsentliga egenskaper som omfattas av den harmoniserade standarden eller av den europeiska tekniska bedömningen. Efter kommunikation med berörda aktörer har samtliga upphört med överträdelsen.

Samverkansarbete

Internationell samverkan

Boverket har haft ett flertal avstämningar med den norska marknadskontrollmyndigheten, *Direktoratet för Byggkvalitet*. Avstämningarna har gett Boverket en möjlighet att diskutera utmaningar inom branschen, och på så vis få en djupare förståelse för vissa företeelser. De har även gett myndigheten en insikt i den norska marknaden för geotextilier, som till stor del sammanfaller med den svenska marknaden.

Boverket har under projektets gång även stämt av vissa branschspecifika frågor på EU-nivå genom samarbetsgruppen AdCo-CPR – däribland förteelsen att omnämna flera harmoniserade standarder i en och samma prestandadeklaration. Genom att lyfta frågor likt dessa till EU-nivå kan Boverket säkerställa en rättssäker och enhetlig bedömning i marknadskontrollärenden, vilket främjar harmoniseringen på den inre marknaden.

Nationell samverkan

Under projektets gång har Boverket även haft avstämningar och samverkat med Trafikverket. Trafikverket ansvarar för den långsiktiga infrastrukturplaneringen, och är därför den myndighet som ansvarar för byggande, drift och underhåll av statliga vägar. Trafikverkets ansvarsområden medför att de köper in och använder en stor del av de geotextilier som finns tillgängliga på den svenska marknaden.

Boverkets avstämningar med Trafikverket har gett myndigheten en inblick i kravställningar och övriga relaterade frågor som användare av geotextilier har.

Slutsatser

Boverket inledde marknadskontroll av geotextilier efter inspel från den norska marknadskontrollmyndigheten som indikerade att det kunde finnas stora brister inom produktområdet. Boverket kan dock efter denna kontroll konstatera att så inte är fallet.

Den dokumentation som Boverket fick ta del av i projektet visade att det finns en välspriidd kunskap inom branschen om byggproduktförordningens krav. Samtliga kontrollerade företag kunde efter förfrågan redovisa såväl prestandadeklaration som CE-märkning. Boverket noterar dock att de svenska språkraven avseende prestandadeklarationen hade förbisetts men denna brist korrigerades snabbt av samtliga berörda aktörer. Boverkets slutsats är att geotextilbranschen har en relativt hög grad regelefterlevnad, varför en framtida uppföljning inte bedöms nödvändig i närtid.

Själva kontrollinsatsen har genomförts i form av skrivbordskontroller. Syftet med det valda arbetssättet i detta projekt var att reducera kostnader och minska miljöpåverkan från resor. En fördel med det valda sättet var att Boverket fick utrymme att kontakta fler ekonomiska aktörer med högre representativt värde för den svenska marknaden, än om det gjorts företagsbesök i varje enskilt ärende.

Den rådande omvärldssituationen med Covid-19 omöjliggjorde vidare fysiska platsbesök hos ekonomiska aktörer, vilket ytterligare motiverade skrivbordskontroll. Under rådande omständigheter bedömer Boverket att kontrollsättet har fungerat bra. Boverket ser dock ett mervärde att i framtiden återuppta fysiska platsbesök hos ekonomiska aktörer. Boverkets erfarenhet från tidigare marknadskontroller visar på att platsbesök ger positiva effekter för såväl branschens aktörer som för Boverket. Platsbesök ger Boverket en möjlighet att förstå branschens utmaningar, samtidigt som besökta aktörer får information och möjlighet att ställa frågor direkt till myndigheten om gällande regelverk.

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se